Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на скрежецот во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-5), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА СКРЕЖЕЦОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Гоземаме називот **скрежец** за да предадеме латинскиот термин **cicada** кој во францускиот јазик (преку посредство на окситанскиот го дал зборот **cigale**). Инаку, во *Речникош на македонскиош јазик* ги среќаваме следните термини кои се употребуваат синонимно: **црцорец, цркавец, свирец, цицингарец, скрежец, креч, жужалец, жеже-пече**.

Скрежецот го дели дваесет и првото место, заедно со стоногата и стршенот, меѓу инсектите во францускиот корпус (**10** единици со фигуративно значење или **0,95** % од вкупно 1056 единици). Во македонскиот корпус скрежецот го дели дваесет и второто место, заедно со скорпијата, стршенот и штрколот, по бројот на јавувања (**2** единици или **0,49** % од вкупно 407 единици).

Во речниците на симболи скрежецот претставува симбол на **комплементарниот пар светлина - темнина**, врз основа на последователноста на неговиот ноќен молк и дневно пеење под сончевата топлина.

Според Грците, некои луѓе, родени од земјата иловица, биле многу зафатени со пеење до таа степен што заборавиле да се прехрануваат и набрзо умреле. Благодарните Музи се избориле Боговите да ги претворат тие луѓе во скрешци.

Долго време се мислело дека скрежецот се храни само со роса. Грците ги чувале скрешците во кафези и се хранеле со нив иако му ги посветиле на Аполон и од нив направиле симбол на поезијата.

Но пословичната негрижа за иднината направила од скрежецот амблем на поетот сонувач и сиромав кој, пишувајќи безгрижно стихови во младоста, доаѓа со првите денови од зрелото доба да почука на вратата од далекувидите.

Во Кина, скрежецот и неговата нимфа се сметаат како симболи на лунарните фази, како што се гледа од обичајот да се стави скрежец од жад во устата на умрените. [1]

---

[1] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 253 i J.-P. Clébert: ***Bestiaire fabuleux,***, A. Michel, Paris, 1971, str. 119.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na skrežecot vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-5), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

А. Скрежецот во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **7** единици и со **70 %** се наоѓа на прво место меѓу три групи признаци. Овој признак е претставен преку **2** особини: **пеење** и **исхрана**.

Особината **пеење** го претставува скрежецот како инсект кој знае да пее многу убаво (тој, за разлика од штурецот кој пее ноќе и со крилата, пее дење и со помош на стомачниот апарат) и кој симболизира **гитарист**: (1) Ⓕ **cigale** = «se dit d'un guitariste» (*Edouard)*; «L'image d'une cigale sur un luth était l'emblème de la musique. Chez les Athéniens, elle était le symbole de l'antiquité et de la noblesse.» (*Bescherelle)*, и **пејач**: (2) Ⓕ **cigale** = «*arg.* chanteuse des rues» (*Rolland, t. 13: 132*), (3) Ⓕ **vivre de chant comme fait la cigale** (*Rolland, t. 13, 131: XVII s.)*.

Со оглед на тоа што пеењето е активност кога човекот се отпушта и се препушта на чашката, скрежецот во некои краеви симболизира и **пијанство**: (4) Ⓕ **cigaler** = «boire avec excès» (*Rolland, t. 13: 133: Maine-et-Loire)*. Постојаното пеење на скрежецот доведува до тоа тој да симболизира и **дрдорко**: (5) Ⓕ **babillard en cigale** (*Rolland, t. 13: 132: XVII s.)*. На таа симболика се надоврзува и афоризмот што веќе го наведовме во § 52: (6) Ⓕ **Les cigales sont bienheureuses d'avoir des femmes muettes** (*Delacour: Helvétius)*.

Пеењето на скрежецот го наоѓаме и во еден виц кој ја искористува детската наивност:

> (7) Ⓕ **Toute la famille a quitté la maison pour une grande promenade dans les champs. Le soleil est au rendez-vous et, les cigales font crisser leurs ailes (sic !).**
> **Antonin n'ose plus bouger.**
> **- Mais pourquoi elles rigolent, les fleurs?** (*Babystoires: L'explication du monde, 75)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКРЕЖЕЦОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е застапен во две единици во кои како парник на скрежецот се јавува **мравката**. Имено, оваа двојка ја среќаваме во Ла Фонтеновата басна **La Cigale et la Fourmi** каде што постојаното пеење не му дозволува на скрежецот да работи и да подготвува храна за зиме, па затоа кога одминува летото оди кај мравката да бара храна. Ваквото претставување му донело на скрежецот репутација на **негрижа за иднината**: (8) Ⓕ **La fourmi n'est pas prêteuse: c'est là son moindre défaut =**

«работливите не сакаат своите пари да ги даваат на луѓето кои незнаат што е труд и кои не можат да ги вратат парите» (*Dictionnaire des citations: La Fontaine*).

Во следниот виц ја наоѓаме истата двојка но во сосема изменети услови. Во новите услови на живот пеењето и те како се исплатува (во "пеење" спаѓа секако и говорењето на политичарите), сега скрежецот симболизира **новопечен богаташ**, па затоа со иронија се прифаќаат односите што ги поставил Ла Фонтен:

> (9) Ⓕ **Sur le trottoir de la place Vendôme, deux fourmis, chacune avec un marteau-piqueur éventrent péniblement le trottoir. Arrive une Rolls, d'où descend une cigale, superfringuée, belle en diable. Le chauffeur de la Rolls, casquette à la main, la précède chez le bijoutier Cartier et dix minutes après la cigale ressort du magasin avec une superbe parure autour du cou. Elle s'apprête à réintégrer l'intérieur de sa Rolls quand une des fourmis, lâchant son marteau-piqueur, lui dit:**
>
> **- Dis donc, cigale, ça marche bien, pour toi?**
>
> **- Vous pouvez le dire, répond-elle d'une voix délicieuse. Je rentre d'une tournée triomphale aux Etats-Unis où j'ai gagné de l'or, ma chère. Et je passe à l'Olympia, en vedette, à partir de demain.**
>
> **Puis elle s'engouffre dans son automobile, qui démarre.**
>
> **- Ah la la! dit la fourmi à sa collègue en reprenant son marteau-piqueur. Ah la la! Ce La Fontaine, quel abruti!** (*Festival du rire, 252)*.

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЧОВЕКОТ И СКРЕЖЕЦОТ** е претставен преку **1** особина. Човекот може понекогаш да се зафати со разни работи кои нема да му бидат од голема полза па така може дури да помисли и да ги потковува скрешците и таа негова активност симболизира **бесполезна работа**: (10) Ⓕ **ferrer les cigales** = «perdre son temps; entreprendre quelque chose d'oiseux, c'est l'analogue des quatre fers d'un chien» (*Oudin)*.

б. Семантички признаци

§ 5. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 10) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "СКРЕЖЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **2** особини. Особината "ПЕЕЊЕ" симболизира: **гитарист** (1), **пејач** (2 и 3), **пијанство** (4), **дрдорко** (5 и афоризмот под број 14 во **§** 50).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКРЕЖЕЦОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ" симболизира **негрижа за иднината** (7) и **новопечен богаташ** (8).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЧОВЕКОТ И СКРЕЖЕЦОТ" симболизира **бесполезна работа** (9).

Скрежецот во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко однесување** (**гитарист**, **пејач**, **пијанство**, **дрдорко**, **негрижа за иднината**, **новопечен богаташ**, **бесполезна работа**).

§ 6. Кај француските фигуративни единици со скрежец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- најголем број единици се со неодредена референтна вредност (вкупно **5** или **50** %). Неодредени се следните признаци: **гитарист**, **пејач** и **бесполезна работа**.

- на второ место се единиците со негативна референтна вредност (вкупно **4** или **40** %). Негативни се следните признаци: **пијанство**, **дрдорко**, **негрижа за иднината**.

- на трето место се единиците со позитивна референтна вредност (**1** единица или **10 %)**. Позитивен е признакот: **новопечен богаташ**.

Скрежецот значи се јавува со разни референтни вредности во францускиот корпус, со мала предност на неодредената вредност.

§ 7. Француските фигуративни единици со скрежец се засновани врз **3** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 10 единици на прво место се наоѓа метафората со **6** единици (**60** %), на второ место е персонификацијата со **3** единици (**30** %) и на трето место се наоѓа компарацијата со **1** единица (**10** %).

Б. Скрежецот во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 8. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е претставен преку **1** особина: **изглед**. Оваа особина ја среќаваме во една споредбена фразема која симболизира **лупење на кожата**: (1) Ⓜ пукнал куту креч = «кога

некој се лупи, т.е. кожата му се лупи»; «инсект со крилјата (sic !) летно време прави силен шум, си ја менува обвивката и затоа викаат така, во струмичкиот говор: "жеже-пече"» (*Пеев: Дорјанскиот говор)*.

§ 9. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е претставен преку **1** особина: **пеење**. Преку пеењето скрежецот се претставува како симбол на **негрижа за иднината**: (2) Ⓜ **живејт ко скрежец** = «живее без грижи, ноншалантно како што живее скрежецот кој по цел ден пее и ништо друго не работи» (*Каваев, 929)*.

б. Семантички признаци

§ 10. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 2) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "СКРЕЖЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **1** особина. Особината "ИЗГЛЕД" симболизира: **лупење на кожата** (1).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** особина. Особината "ПЕЕЊЕ" симболизира **негрижа за иднината** (2).

Скрежецот во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**лупење на кожата**), **како човечко однесување** (**негрижа за иднината**).

Кај македонските фигуративни единици со скрежец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- и двете единици се со негативна референтна вредност. Скрежецот значи се јавува исклучиво со негативна референтна вредност во македонскиот корпус.

Македонските фигуративни единици со скрежец се засновани врз **1** стилска фигура. Тоа е компарацијата која е застапена и во двете единици.